

TRESTNÍ PRÁVO HMOTNÉ

---

1. OBSAH A SYSTEMATIKA ZVLÁŠTNÍ ČÁSTI

1.1. OBSAH

Zvláštní část zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen TZk) obsahuje taxativní výčet jednotlivých trestných činů¹ spolu se sankcemi, které je možné za tyto trestné činy uložit. Jedná se např. o trestný čin vraždy, krádeže, loupeže, vydírání, vyzvědačství atd. Pod jednotlivými názvy těchto trestných činů nalezneme jejich typické znaky, tzv. skutkovou podstatu, která je tvořena objektem, objektivní stránkou, subjektem a subjektivní stránkou, a jíž se trestný čin odlišuje od jiných. Nicméně nejedná se o úplné definice trestných činů, neboť některé prvky nalezneme pouze v obecné části TZk (znaky subjektu jako je věk, přičetnost, formy trestné činnosti). Dřívější formálně materiální pojetí bylo zákonodárci změněno na formální pojetí s určitým materiálním korektivem uvedeným v § 12 odst. 2 TZk. Stejně i trestní sankce uvedené ve zvláštní části TZk nejsou úplné a soud může uložit i sankci jinou, než která je uvedená ve zvláštní části nebo určitým způsobem modifikovanou (např. trest obecně prospěšných prací, domácí vězení, peněžité trest, podmíněné odsouzení), popřípadě soud může uložit i ochranné opatření nebo výchovné či ochranné opatření u mladistvých. Je nezbytné uvědomit si, že obecná a zvláštní část spolu tvoří jednotu a nelze je od sebe oddělovat. K tomu se poté připojuje i trestní právo procesní, které mimo jiné dokazuje, zda se stal trestný čin, zda jsou splněny všechny znaky skutkové podstaty atd.²

Je třeba dále poukázat na to, že většina ustanovení zvláštní části TZk má jednotnou strukturu. V prvním odstavci je obsažena základní skutková podstata ve formě popisu jednotlivých znaků a sankce spojená se splněním všech těchto znaků. Ve druhém a dalším odstavci pak zpravidla najdeme tzv. kvalifikované skutkové podstaty, které základní skutkovou podstatu doplňují o nějaký specifikační znak, který podstatně zvyšuje společenskou nebezpečnost a tím se zvyšuje trestní sankce spojená se spácháním takto vymezeného trestného činu. V některých případech je však možné najít i ve druhém a dalším odstavci základní skutkovou podstatu. Zde většinou dojde k rozdílu ve více znacích, ovšem sankce zůstává stejná. Naproti tomu některé skutkové podstaty se považují za tzv. privilegované a zákonodárci v nich odráží určité okolnosti či vlastnosti subjektu, které jsou důvodem pro užití mírnější sazby (§ 141 TZk, § 142 TZk).

Další ustanovení pak mají charakter vykládacích ustanovení či např. ustanovení o tzv. účinné lítosti pro určité skutkové podstaty, kdy může dojít k zániku trestnosti činu (např. § 197 TZk).

Novinkou zavedenou TZk je dále výslovné uvedení trestných činů, u nichž je trestné přípravné jednání (§ 20 TZk).

---

¹ U mladistvých se dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen ZSM) jedná o provinění. TZk dále v § 14 dělí trestné činy na zločiny a přečiny.

² Srovnej např. Novotný, O. a kol. Trestní právo hmotné. 5. jubilejní, zcela přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2007, str. 11.

1.2. SYSTEMATIKA ZVLÁŠTNÍ ČÁSTI TZk

Systematika zvláštní části TZk obecně by měla vycházet z určitých politicky kriminálních a hodnotových východisek a má velký význam pro interpretaci a aplikaci ustanovení. Třídít trestné činy lze podle vícero hledisek, může to být podle objektu, způsobené škody, formy zavinění, typu pachatele atd. Optimální je založit systematiku na hodnotách, které trestní právo chrání, tedy na tzv. objektu trestného činu, a podle závažnosti tyto trestné činy seřadit.

TZk řadí jednotlivé trestné činy do následujících hlav:

Hlava I – Trestné činy proti životu a zdraví

Hlava II – Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Hlava III – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Hlava IV – Trestné činy proti rodině a dětem

Hlava V – Trestné činy proti majetku

Hlava VI – Trestné činy hospodářské

Hlava VII – Trestné činy obecně nebezpečné

Hlava VIII – Trestné činy proti životnímu prostředí

Hlava IX – Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci

Hlava X – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

Hlava XI – Trestné činy proti branné povinnosti

Hlava XII – Trestné činy vojenské

Hlava XIII – Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

TZk tak reaguje na změnu společenské situace a kromě změny členění zvláštní části dle závažnosti trestných činů dochází i k přesunu jednotlivých trestných činů do hlav, které jim jsou bližší. Další změnou bylo vyčlenění zvláštní hlavy Trestné činy proti životnímu prostředí, které byly dříve součástí hlavy Trestných činů obecně nebezpečných.